

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Ketovuori, Mikko; Valtasaari, Marjut Hannele

Title: Keskustelua laulusta ja musiikinnopetuksesta

Year: 2012

Version: Published version

Copyright: © 2012 Sibelius-akatemia ja kirjoittajat

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Ketovuori, M., & Valtasaari, M. H. (2012). Keskustelua laulusta ja musiikinnopetuksesta. *Finnish Journal of Music Education*, 14(2), 72-77. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201702151636>

Keskustelua laulusta ja musiikinopetuksesta

Tämän keskustelun kirjoittajat tarkastelevat laulua ja musiikinopetusta hieman eri näkökulmista. Mikko Ketovuori työskentelee Turun opettajankoulutuslaitoksella musiikkikasvatuksen yliopistonlehtorina. Hän on väitellyt (2007) taiteen käytöstä suomalaisessa kouluopetuksessa Kanadalaiseen Learning Through The Arts -mallin mukaan. Omassa päivätyössään musiikkikasvattajana hän on ennen muuta *generalisti*. Luokanopettajakoulutuksessa hän ohjaa ja opettaa mm. seuraavia aineita: didaktiikka, opetusharjoittelu, vapaa säestys, kitaransoitto, musiikkikulttuurit ja -historia, musiikinopettajan työvälineet, äänenmuodostus ja bändisoitto. Hannele Valtasaari puolestaan on *ekspertti*, joka on työskennellyt laulupedagogina 30 vuotta ja hän on myös esiintynyt taiteilija. Opetustyötään Valtasaari on tehnyt mm. useiden kuorojen äänenmuodostajana, lastentarhanopettajien laulunopettajana sekä tuntiopettajana musiikkiopistossa. Hän on toiminut kauan laulun yliopettajana Keski-Suomen Konservatoriossa ja laulun lehtorina Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Hän on nykyään Laulupedagogit ry:n puheenjohtaja ja freelance-opettaja.

Huhtikuussa 2011 ryhmä Jyväskylän, Turun ja Savonlinnan opettajankoulutuslaitosten henkilökuntaa ja -opiskelijoita osallistui Jyväskylän musiikkitieteen laitoksen organisoimaan tapaamiseen, jonka aiheena oli laulunopetus. Kahden päivän aikana kuultiin esityksiä sekä laulun tekniikasta että eri pedagogisista ratkaisuista. Esille olleita teemoja olivat mm. laulun ryhmäopetus, tietokoneen käyttö laulun opettamisen tukena, erilaiset oppimateriaalit, yhteistyöprojektit (oopperayhteistyö Savonlinnassa) sekä tietenkin – huoli laulun asemasta musiikinopettajien koulutuksessa. Koska aikataulu oli tiukka, ei kaikkea aiheesta virinnyttä keskustelua voitu käydä loppuun saakka Ajatus keskustelun jatkamisesta kirjoittaen syntyi tuolloin.

Tämän *dialogin* tarkoituksena on jatkaa siitä mihin jäätiin, ja pohtia laulunopetuksen tulevaisuutta sekä haasteita musiikinopetuksessa. Toisin kuin *monologiassa*, jonka viesti on yksisuuntainen, dialogin vuoropuhelu ei pyri määrittämään vain yhtä oikeata vaihtoehtoa käsiteltäviin asioihin. Dialogi tarjoaa lukijalle ja keskustelijoille mahdollisuuden oman näkökulman rakentamiseen, kuuntelemisen ja vastaamisen kautta. Keskustelun merkitys *ymmärryksen* luojana on ominaista tälle lähestymistavalle. Parhaimmillaan dialogi avaa uusia oivalluksia ja näkökulmia käsiteltävään teemaan. (Isaacs, 2001)

Useita eri asioita yhdistävissä ammateissa – kuten musiikinopettajan ammatti on – dialogin lähestymistapa on välttämättömyys. Yhden ihmisen näkökulma, niin tosi kuin se vain onkin, on yksinään riittämätön kokonaisuuden kannalta. Jotta musiikinopettaja voisi hyödyntää laulua työssään, tulee hänen laulun kompetenssien ja pedagogiikan lisäksi yhdistää tuo tieto koulumaailman kontekstiin, sen resursseihin, tavoitteisiin ja kulttuuriin. Näistä lähtökohdista pyrimme seuraavassa hahmottamaan mitä haasteita ja mahdollisuuksia laululla musiikinopetuksessa on.

MK: Toimiessani Lahden ammattikorkeakoulun musiikkipedagogiikan yliopettajana sain ohjata lukuisia hyvin erilaisia musiikinalan lopputöitä. Yksi näistä töistä jäi kuitenkin erityisesti mieleeni. Se käsiteli laulunopettajien käsityksiä laulamisen tekniikasta ja opettamisesta (Harjukoski, 2004). Työn johtopäätelmissä todettiin yksittäisten laulunopettajien käsitysten poikkeavan merkittävästikin toisistaan näissä asioissa. Onko asia todella näin, ja mitä se merkitsee laulupedagogiikan kannalta?

HV: On yleisesti tunnettu asia, että laulunopettajien käsitykset laulutekniikasta poikkeavat toisistaan. Ovatko näkemyserot makukysymyksiä vai voisiko olla kysymys myös tiedollisista eroista? Laulunopetuksen sisältö on hyvin laajaa ja monitasoista. On vaativaa saavuttaa kaikilta ilmaisun ja tekniikan osa-alueilta täysin aukottomat tiedot ja taidot. Englanniksi laulunopettajaa kutsutaan nimellä voice teacher. Tämä kuvaa laulupedagogin työtä osuvasti. Pyritään vaikuttamaan äänen toimintaan ja poistamaan ilmaisun esteitä laulussa. Laulupedagogiikan kannalta on valitettavaa, jos laulunopettajia ei kiinnosta äänifysiologisiin faktoihin tutustuminen ja tämän tiedon päivittäminen. On luonnollista, että näkemyseroja on paljon.

Äänien kanssa työskennellessä on tärkeää, että sointi-ihanne perustuu sekä fysikaalisiin että äänifysiologisiin lainalaisuuksiin. Tämä on edellytys äänen ongelmien tunnistamisessa (McKinney 2005, 13). Vennardin mukaan laulupedagoogeilla täytyisi olla perustiedot akusttiikasta. Monilla opettajilla on tietoa, ja he käyttävät terminologiaa, joka hämmentää laulun opiskelijoita, koska käsitteiden tarkkaa merkitystä ei tunneta. On myös opettajia, jotka uskovat, että anatomian tuntemus ja tieto lauluinstrumentin toiminnasta tekee oppilaasta estyneen, saa aikaan mekaanista laulamista ja estää taiteellisuuden esiin tulemistä. Vennard sanoo, että mitä enemmän opettaja tietää, sitä parempi. Tietoon perustuvalla opetusmenetelmällä saadaan äänen koulutuksessa nopeammin paremmat tulokset (Vennard, 1967, 1).

Tieto laulunopetuksen pedagogisesta prosessista ja äänen toiminnan fysiologiasta on hyödyksi myös musiikkikasvattajille, kun se yhdistyy luovasti opettajan omaan muusikkouteen ja laulutaitoon. Opetus on sopeutettava aina oppilaan ikään ja taustaan. Mitä pienemmästä oppijasta on kysymys, sitä vähemmän teoreettista laulutekniikan opetusta tarvitaan. Lapset ovat luonnostaan luovia. Silti opettajalla itsellään on enemmän välineitä työhönsä, jos hänen opetusmenetelmänsä taustalla on vankka tieto ja taito.

MK: Joskus musiikkikoulutuksessa tiedon ja taidon yhtäläinen painoarvo ei kuitenkaan täysin toteudu. Perinteisessä mestari-kisälli mallissa mestarimuusikon ajatellaan siirtävän taitonsa oppilaaseen oman karismansa, näkemyksensä ja esimerkinsä voimalla – ei niinkään systematisoidun ja kirjallisen tiedon perusteella. Tietoon perustuva opetusmenetelmä, johon suomalainen musiikkikoulutuksen uudistus Sibelius-Akatemiassa ja ammattikorkeakouluissa nojaa, kohtaakin ajoittain voimakasta ja arvovaltaista kritiikkiä. Tämän kritiikin keskeinen väite kuuluu, että musiikista kirjoittaminen ja musiikin tekeminen ovat toisiinsa sovitamattomia ja samalla suomalaisen musiikin tasoa uhkaava tekijä (Gothoni, 2011). Myös koulujen musiikkikasvattajat ja luokanopettajakoulutus ovat saaneet osansa tästä kritiikistä. Kärjistäen: musiikkia ei saisi tehdä, jos ei sitä riittävästi osaa – eikä ainakaan muusikkojen tulisi tuhlat arvokasta soittoaikaansa turhiin ja toisarvoisiin opintoihin.

Laulamisessa asioiden tekemättömyys ei taida kuitenkaan olla aivan hyvä lähtökohta. Laulua opitaan laulamalla ja mitä enemmän sen parempi. Pienet lapset tuskin tarvitsevat tietoa laulutekniikasta laulaakseen. Jos lapsia laulatetaan, on heidän äänensä luonnollisen vapaa ja ”oikeaoppinen” luonnostaan. Aikuisille ja nuorisolle laulaminen sen sijaan tuntuu nykyisin tuottavan vaikeuksia. Ennen vanhaan kansakoulussa laululla oli vankka sija. Tänä päivänä musiikinopetus on laajentunut kattamaan lukuisia eri osa-alueita sekä musiikintyylien että opetusmenetelmien ja sisältöjen osalta. Nykyään laulamisen osuus koulussa on jäänyt vääjäämättä vähemmälle.

HV: On aivan totta, että aikuisille ja nuorille laulu tuottaa nykyään vaikeuksia. Yhteislaulu on monesti väisä, ja vain esilaulajan laulu kuuluu. Voidaanko siis osoittaa tekijöitä, jotka tähän vaikuttavat? Toisessa tämän julkaisun artikkelissani käsittelemäni historiallista kehitystä laulun asemasta musiikkikasvatuksessa 1950-luvulta näihin päiviin. Kehitys osoittaa, että laulua ei harjoiteta samassa määrin kuin vuosikymmeniä sitten. Myös opettajakoulutuksen sisällössä taideaineiden osalta tapahtui suuri muutos. Enää opettajalta ei vaadita soitto- eikä laulutaitoa. Nykyisin pidetään tärkeänä, että opettaja ymmärtää musiikin merkityksen kulttuurissa. Eli hieman kärjistäen voisi sanoa, että tieto korvaa musisoimisen taidon.

Ovatko siis koko väestön musiikinopetuksen tulokset huonontuneet ja sen myötä myös laulutaito heikentynyt? Tätä väitettä tukee opetushallituksen arvio maaliskuussa 2010. Opetushallitus arvioi peruskoulunsa päättäneiden oppimistuloksia musiikissa, kuvataiteessa ja käsitöissä. Otannassa arvioitiin systemaattista tasaväliotantaa käyttäen 4792 9. luokkalaista. Tulos osoittaa, että suurin osa opiskelijoista ei saavuttanut musiikissa edes tyydyttävän tasoisia perustaitoja- ja tietoja. Opetushallituksen arvioissa 2010 todetaan myös, että suurin osa oppilaista jää vaille kelpoisen aineenopettajan opetusta koko perusopetuksen ajan, eikä suuri osa oppilaista opiskele musiikkia perusopetuksen viimeisellä luokalla lainkaan. (Opetushallitus 2011, 8–10)

Taito- ja taideaineiden painoarvo sekä varhaiskasvattajien että luokanopettajan-koulutuksessa on oleellisesti pienentynyt koulutuksen siirryttyä seminaareista yliopistoon 1970-luvulla. Samaan aikaan peruskoulun opetussuunnitelmissa on tapahtunut taito- ja taideaineiden opetuksen määrän huomattava väheneminen. Suomalaisessa peruskoulussa lapsia opettavat musiikin aineopettajat vasta 7. luokalla yhden viikkotunnin verran, minkä jälkeen aine on valinnainen. Tämä ikäkausi sattuu vaiheeseen, jolloin monilla lapsilla alkaa äänenmurros. Laulun opettaminen äänenmurroksessa vaatisi opettajalta erityisiä tietoja ja taitoja.

Kuten edellä totesit, laulamaan oppii laulamalla. Suomalaisessa sananparassa sanotaan osuvasti, että tottumus on toinen luonto. Laulutaitoa täytyisikin harjoittaa hyvässä ohjauksessa päiväkotii-ikäisestä lähtien, jotta siitä tulisi yhtä luonnollinen asia kuin hengittämistä.

MK: Tunnen tuon tutkimuksen ja arviointiprojektin hyvin – olin itse mukana suunnittelemassa ja seuraamassa sen toteutusta 2009–2011. On selvä, että 1990-luvulla opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä taito- ja taideaineitten asema heikkeni selkeästi, eikä tilanne sen jälkeen ole palautunut entiselleen. Olennaista tuossa arviointiraportissa on kuitenkin, että ensi kertaa isossa aineistossa voidaan todeta pätevien opettajien oppimistulosten olevan selkeästi parempia sekä musiikilliseen toimintaan liittyvän osaamisessa että musiikin tuntemusta ja kulttuurista osaamisessa. Maalaisympäristön pienissä kouluissa epäpätevien opettajien määrä on suurempi kuin kaupungeissa ja oppimistulokset siten myös huonompia (Ketovuori & Tikkanen 2011, 28–30). Se, onko musiikin osaaminen joskus aiemmin ollut parempaa jää vastamatta – tämänkaltaista tutkimusta ei aiemmin ole toteutettu eikä tuloksia, joihin verrata, ole siis olemassa. Toki voimme tehdä oletuksia trendistä, jossa musiikinopetuksen määrä on vähentynyt. Miten tämä vaikuttaa jatkossa esim. ammattiin tähtäävään muusikkokoulutukseen, jää nähtäväksi.

HV: Vaikka kaikista ei tarvitsekaan tulla ammattimuusikoita, pienessä maassa ei olisi varaa menettää lahjakkuutta. Maamme eturivin taiteilijoiden huoli tulevien ammattimuusikoiden tasosta ei ole aivan aiheeton. Taloudelliset leikkaukset ovat koskettaneet myös Sibelius-Akatemiaa, yliopistoja ja ammattikorkeakouluja. Suomalaisilla ammattimuusikoilla on jo vaikeuksia päästä koesoitoissa maamme orkestereihin ulkomaalaisten viedessä heidän paikkansa. Työkenneltyäni lähes 20 vuotta ammattioppilaitoksissa, olen havainnut, että teoreettisen opetuksen painolasti on lisääntynyt musiikin kokemiseen ja tekemiseen käytettävän ajan kustannuksella. Näyttää siltä, että koulutusjärjestelmämme arvostaa tietoa enemmän kuin taitoa. Aivotutkimusten mukaan laulaminen harjaannuttaa molempia aivopuoliskoja, ja tällä on todettu olevan positiivista vaikutusta oppimiseen ja kielen kehitykseen (Gadzikowski, 2011). Musiikkikasvatuksessa on välttämätöntä, että molemmat aivopuoliskot saavat harjoitusta. On tärkeää, että tasapaino elävän musiikin harjoittamisen ja teoreettisen tiedon välillä säilyy. Kumpikaan ei voi korvata toista, vaan hyvään lopputulokseen tarvitaan molempia.

MK: Teoreettinen tieto liittyy musiikissa tekemiseen. Luokanopettajakoulutuksessa korostan usein sanattoman tekemisen merkitystä musiikkitunneilla. Mitä enemmän fokusoidutaan musiikkiin ja sen tekemiseen, sen vähemmän tunnilla on häiriötekijöitä ja epäselvyyttä siitä mihin tunnilla pyritään. Yhdessä tekemällä opitaan samalla myös ymmärtämään musiikkia. Laulaminen on osallistuttavaa, kaikkia koskettavaa ja parhaimmillaan mukaansa tempaavaa toimintaa. Kokemuksellisessa oppimisessa sanallista tietoa edeltää tekemiseen liittyvä sanaton

tieto. Nämä kaksi eivät kuitenkaan saa sulkea pois toisiaan, vaan päinvastoin, niiden tulee liittyä yhteen. Opettajan on myös itse uskaltauduttava kokemuksen alueelle, jolloin musiikintunneille voi syntyä vuorovaikutuksellinen ilmapiiri, joka ruokkii oivallusta.

Valitettavasti luokanopettajaksi opiskelevien on nykyään ensiksi ylitettävä oma henkilökohtainen kynnyksensä laulun suhteen. Vielä 1990-luvulla kaikille opiskelijoille tarjottiin laulutunteja opettajankoulutuslaitoksessa. Enää tuo ei kuulemma ole mahdollista. Eipä ihme, että opettajien äänenkäyttöongelmat ovat selvästi lisääntyneet. Laulaminen ja äänenkäyttö ovat selkeästi alue, jolle olisi myös tilausta kentällä toimiville opettajille.

HV: On todella valitettavaa, että opettajankoulutuksesta on poistettu laulutunnit. Tällainen kehitys on hyvin lyhytnäköistä. Opettajat tarvitsevat koko ajan ääntä myös puhuessaan. Heidän täytyisi saada koulutusta sekä puhe- että lauluäänen käytössä. Ääni on opettajan työssä yksi tärkeimmistä työvälineistä. Jos se ei toimi, opettaja invalidisoituu työssään. Ääntä pitäisi harjoittaa monipuolisesti ammattitaitoisessa ohjauksessa, jottei äänielimityksen toiminta surkastuisi.

Hyvin yleistä on, että lastentarhanopettajat ja opettajat laulattavat liian matalissa sävelleissa omien teknisten puutteittensa vuoksi. Tällainen pakolla matalien sävelleiden käyttäminen rasittaa yksipuolisuudessaan opettajan omaakin ääntä. Lapsen puheääni toimii luonnostaan aikuisen ääntä korkeammalla, joten jatkuvasti ”murinarekisterissä” laulattaminen ei edistä lapsen luonnollista ja tervettä laulutapaa. 1980-luvulta lähtien on havaittavissa kehitys, jossa koulujen oppimateriaaleissa laulujen ambitukset ovat supistuneet ja sävellajit madaltuneet. Onko näin haluttu helpottaa laulamista, kun ei ole resurssia monipuoliseen koko äänialueen harjoittamiseen ammattitaitoisessa ohjauksessa? Susanna Simberg väitteli Helsingin yliopistossa 2004 opettajien ja opettajaksi opiskelevien äänihäiriöistä. Väitöskirja osoittaa, että opettajaksi opiskelevista noin 20 prosentilla oli äänihäiriö. Myös luokanopettajiksi opiskelevat ilmoittavat useammin äänioireita kuin muut korkeakouluopiskelijat. Ero on suurin kolmannen vuoden opiskelijoilla. Simberg totesi myös, että opettajien äänihäiriöt ovat lisääntyneet viidestä prosentista 20 prosenttiin kahdentoista vuoden aikana. (Simberg 2004, 25–29)

MK: Jännite teorian ja käytännön välillä taitaa olla sisäänrakennettu nykyiseen koulutusjärjestelmäämme. Käytännön näkökulmasta asiaa lähestyvät vähättelevät helposti teoriaa, kun taas tietoa korostavat unohtavat käytännön praksiksen merkityksen. Äänenkäyttö, silloin kun se ei toimi, on kuitenkin hyvin konkreettinen kysymys – ainakin kun se osuu kohdalle henkilökohtaisesti. Itse jatkoin lauluopintojani yliopiston jälkeen paikallisessa musiikkiopistossa, ihan vain ylläpitääkseni työkuuntoani koulussa. Opetin tuolloin 30–35 tuntia viikossa yläasteella ja lukiossa, joiden tilat olivat vielä akustisesti melko huonot. Oli hyvä huomata, kuinka opettajan oman instrumentin ylläpito auttoi jaksamaan myös koulutyössä. Tätä taustaa vasten olen taipuvainen ajattelemaan, että yhteisellä laulamisella ja lauluperinteellä koulussa voisi opilaiden ja opettajien kannalta olla jopa ennaltaehkäisevää vaikutusta. Eikä vain pelkästään äänenkäytön, kuin myös yhteisöllisyyden ja kouluviihtyvyyden kannalta ajateltuna.

On todennäköistä, että musiikkikasvatuksen suurin haaste ei liity niin paljon yksittäisiin musiikin teknisiin kysymyksiin kuin kokonaisen musiikkikulttuurin luomiseen koulu yhteisössä. Musiikinopettajan tulisi luoda musiikkia ympäristöönsä vetämällä koko kouluyhteisö – aina opettajanhuonetta myöden – mukaansa musiikkia tekemään. Käytännön haaste on, kuinka markkinoida esim. yhteislaulu uudelleen osaksi koulujen arkipäivää.

HV: Olemme yhtä mieltä äänenhuollon merkityksestä työelämän keskellä. Puhut myös jännitteestä teorian ja käytännön välillä nykyisessä koulujärjestelmässämme. Ymmärrän hyvin tuon ajatuksen. Koulumme arvostaa kuitenkin ennen muuta tiedollista osaamista. 1994 uudistetun tuntijaon mukaan on kovin niukasti tilaa taito- ja taideaineille. Mutta onko sittenkään perusongelmana jännite teorian ja käytännön välillä? Olisiko kysymys peräti syvemmästä asiasta kuten ihmiskäsitys, joka muovaa aikakauden arvomaailmaa ja sitä tietä myös koululaitoksen painotuksia?

Eurooppalaisen kriittisen kasvatustieteen ns. yhteiskuntafilosofian edustaja Theodor Adorno (Frankfurtin koulukunta) tarkastelee tieteen sidonnaisuutta poliittisen ja taloudellisen vallan yhteiskunnallisiin mekanismeihin. Adorno käyttää nimitystä *esineellistyneen tietoisuuden tyyppi*, jolla hän tarkoittaa kollektiiveja, joissa ihmiset näkevät itsensä ja toisensa esineenä ja massana, joita voi kohdella esineen tavoin. Hän näkee yhteyden esineellistyneen tietoisuuden ja nykyajalle tyypillisen teknologisen ihmisen välillä. Teknologian kehityksestä hurmaantuneelle ihmiselle tekniikasta on tullut itseisarvo ja hän on unohtanut, että se on pelkkä väline, ns. ”pidennetty käsi”. Ihminen on unohtunut ja jäänyt esineeksi (Siljander 2002, 155). Uusliberaali ajattelu ja globaali maailman talous vaikuttaa kaikkialla. Voisiko ensisijaisesti tietoa arvostavassa koululaitoksessa olla kysymys syvimmiltään uusliberaalista jälkiteollisen ajan, ns. informaatioteknologian kauden esineellisestä ihmiskäsityksestä?

Tapasin vuosikymmenten jälkeen musiikinopettajani Pentti Paalasen Joensuun tyttölyseon ajoilta. Hän puhui viisaasti yhteisöllisyydestä. Yhteislaulu on yksi yhteisöllisyyden ilmenemismuoto. Opettajani mukaan yhteisöllisyyttä on vaikeaa ylläpitää nykyisessä luokattomassa koulussa ja kurssimuotoisessa opiskelussa sekä taideaineiden pienillä resursseilla. Tarvittaisiinko yhteiskunnan arvojen tarkistamista humaanimpaan suuntaan?

MK: Pohjimmiltaan uskon, että juuri tästä ”;konetiedosta” on hyvin paljolti kyse. Täytyy muistaa, että musiikki itsessään ei ole vain musiikkia vaan kommunikaatiota, joka heijastaa sekä sisäisesti että ulkoisesti aikaansa ja ympäristöään. Ulkoisella tarkoitan tässä, että myös se, miten musiikkia tehdään kuvastaa aikansa asenteita ja arvoja – tehdäänkö musiikkia esim. yksin koneelle ja koneesta ladaten, vai tuotetaanko sitä myös perinteisin keinoin niin, että ihmiset joutuvat kohtaamaan toisiaan myös fyysisesti samassa tilassa? Onko yksinäisyys ja maailman pirstaleisuus vääjäämätöntä – vai valinnoistamme seuraava itse aiheutettu olotila?

Musiikkikasvatus voi parhaassa tapauksessa tarjota useita vaihtoehtoja aikamme yksipuoliselle maailmankuvalle. Aineettomana ja esteettisenä ilmiönä musiikki tarjoaa kanavan maailmaan, jossa esineellistävä ihmiskäsitys joutuu vähintäänkin haastetuksi.

HV: Nähtäväksi jää, muuttuvatko kovan esineellisen ihmiskäsityksen pohjalta rakentuvat arvot tulevaisuudessa. On monia aivotutkimuksia, jotka todistavat musiikin ja laulamisen ihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistävästä vaikutuksesta. Konkreettinen esimerkki musiikin positiivisesta voimasta on mm. Venezuelan musiikki-ihme, joka on antanut köyhimmille lapsille mahdollisuuden parempaan elämään. Venezuelan nuoriso-orkesterien verkosto (El Sistema) on maailman laajin ja kattaa koko maan. El Sisteman on perustanut 30 vuotta sitten kapellimestari ja kansanedustaja José Antonio Abreu. Hän uskoo musiikkikoulutuksen voimaan, ja hänen mukaansa aineellinen köyhyys on syrjäytetty vähitellen henkisellä rikkaudella, koska lapset ja nuoret, jotka harrastavat musiikkia, kasvavat inhimillisesti, älyllisesti ja henkisesti.

MK: Niin... joskus tuntuu vain siltä, että on lähdeittävä merta edemmäksi kalaan, jotta me suomalaiset musiikkikasvatijat ymmärtäisimme oman työmme arvon ja merkityksen. Ehkäpä meillä on jo omia El Sistemoja musiikkiluokkien, musiikkiopistojen ja vapaan sivistystyön piirissä. Uudistamalla musiikkikasvatuksen perinteitä – samalla pitäen kiinni niiden taustalla olevista ajatuksista, myös laulu varmasti tulee jatkossa säilymään.

HV: Suomalaisen musiikkikasvatuksen kentässä on viimeisten vuosikymmenten aikana tapahtunut paljon. Sibelius-Akatemiassa on klassisen laulumusiikin rinnalle tullut kansanmusiikin ja jazzmusiikin koulutusohjelma. Musiikkikasvatukseen on vakiintunut kaksi suurta musiikin genreä. Laulun kannalta äänenmuodostus voi olla joko klassista tai rytmimusiikin lauluun sopivaa (sis. kaikki musiikin tyylit, joiden äänenkäyttötapa ei ole klassinen). Jotta musiikkikasvatuksessa rytmimusiikki ei syrjäyttäisi täysin klassista laulumusiikkia, tarvitaan tulevaisuudessa vastuullista näkemystä, paljon työtä ja riittävät resurssit. Perinteisen klassisen laulun ja rytmimusiikin ammattilaisten ei tarvitsisi pystyttää toisiaan pois sulkevia raja-aitoja.

Haasteeksi on tänä päivänä vääjäämättä noussut laulopedagogiikan monipuolistuminen. Klassinen ja rytmimusiikin laulutapa vaativat opettajilta yhä laajempaa musiikintyylien tuntemusta. Tulevaisuudessa tarvitaan myös lisää musiikin eri genreihin kuuluvan äänenmuodos-

